

พระราชวินิจฉัยให้งานศิลปกรรมตามชนบชาง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาประทับลงบานประตูลหพระมณเฑียรธรรม

พุทธศักราช ๒๕๕๘ เป็นปีมหามงคลที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระชนมายุครบ ๕ รอบในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ยังความปลื้มปีติโสมนัสมาสู่ปวงข้าราชการกรมศิลปากร และประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าด้วยพระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยหลายแขนง ซึ่งรวมถึงด้านศิลปกรรมสาขาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อันเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ปวงชนชาวไทย และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดังเช่น สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ธำรง รักษา และสืบทอดงานศิลปกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ดำเนินงานด้านผดุงรักษา ฟื้นฟู และสืบทอดศิลปวิทยาการด้านช่างฝีมือด้านช่าง และงานศิลปะในการบูรณะซ่อมแซม เพื่อบูรณรักษานศิลปกรรมที่มีคุณค่าของชาติ ปฏิบัติงานด้านการออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปกรรมไทย ทั้งแบบประเพณีร่วมสมัย และศิลปะแบบประยุกต์

กรมศิลปากร โดยสำนักช่างสิบหมู่ ได้ดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการจัดสร้างบานประตูประดับมุก ณ หอพระมณเฑียรธรรม ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นใหม่จำนวน ๑ คู่ ด้วยพระองค์ทรงห้วงโยบานประตูประดับมุกคู่เดิม ที่ต้องกรำแดดและถูกละอองฝน จนทำให้ลวดลายมุกเสื่อมสภาพเกิดความทรุดโทรม และทรงห้วงโยว่าต่อไปเยาวชนรุ่นใหม่อาจจะไม่มีโอกาสได้เห็นงานช่างศิลป์อันงดงามของบานประตูคู่นี้ที่ประกอบไปด้วยเรื่องราวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของประเทศชาติ

สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร เริ่มดำเนินการจัดสร้างเมื่อต้นพุทธศักราช ๒๕๕๐ ดำเนินงานจัดสร้างด้วยความประณีต วิจิตรบรรจง และละเอียดอ่อน ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดหาวัสดุที่นำมาใช้ปฏิบัติงาน ได้แก่ หอยโข่งมุก ซึ่งเป็นหอยชนิดหนึ่งที่มีความแวววาวในตัว ต้องนำมาขัดหินปูนออก แล้วนำมาขัดเจียนให้มีขนาดบางจนได้ขนาดที่เหมาะสม จากนั้นนำมาฉลุลวดลาย และประดับลวดลายมุกลงบนบานประตู โดยใช้กรรมวิธีและวัสดุแบบโบราณ คือใช้ยางรักเป็นตัวประสานพื้น และฉลุด้วยยางรักผสมสมุกกะลา ปล่อยให้แห้งสนิทที่ละชั้นจนเต็ม จึงขัดแต่งผิวหน้าลายด้วยกระดาษทรายน้ำจั้นเนื้อรักสมุกที่หับบนตัวลายมุกออกหมด จนปรากฏลวดลายประดับมุกครบทั้งบาน นำกระดาษทรายอย่างละเอียดมากๆ มาขัดจนเรียบ และขัดมันโดยใช้ผ้านุ่มชุบด้วยสมุกเขากวางบดละเอียด(เขากวางแก่นำมาเผาไฟจนเป็นถ่านสีขาว)มาขัดบนผิวงานให้เป็นมัน ถ้าปรากฏจุดใดไม่เป็นมัน แสดงว่ายังต้องขัดเพิ่มด้วยกระดาษทรายละเอียดและทดสอบด้วยสมุกเขากวางใหม่จนผิวเป็นมัน ใช้ยางรักน้ำเกลือขโหมทั่วผิวแล้วเช็ดถอนยางรักออก แล้วขัดถูด้วยผ้าให้เกิดความร้อน จนได้ผิวงานมันวาว เรียบร้อยสวยงาม

ลวดลายชุดอุมาโลมที่ใจกลางบุษบกที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บานประตู หอพระมณฑปธรรม

เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ ขณะสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดนิทรรศการพิเศษ เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทยเรื่อง “งานช่างหลวง” ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ท้ายบนบานประตูบานใหม่ และคณะช่างนำกลับมาดำเนินการต่อจนกระทั่งแล้วเสร็จในพุทธศักราช ๒๕๕๕ รวมระยะเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น ๕ ปี

ปัจจุบัน สำนักช่างสิบหมู่อยู่ในระหว่างการดำเนินการซ่อมอนุรักษ์บานประตูบานเก่า เพื่อเสริมความสมบูรณ์ สวยงาม ด้วยกระบวนการวิธีแบบโบราณ ณ สำนักช่างสิบหมู่ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ก่อนที่จะเก็บรักษาไว้ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษารูปแบบ ศิลปกรรมของโบราณวัตถุอันมีค่าของชาติต่อไป

เนื่องในพุทธศักราช ๒๕๕๘ อันเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ ๕ รอบ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักช่างสิบหมู่ได้มีโอกาสรับสนองเบื้องพระยุคลบาทอีกวาระหนึ่ง โดย นายสมชาย ศุภลักษณ์อำไพพร ตำแหน่งนายช่างศิลปกรรมอาวุโส สังกัดสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร ได้รับมอบหมายให้ออกแบบตราสัญลักษณ์ เพื่อใช้เป็นตราสัญลักษณ์ งานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ซึ่งรัฐบาลโดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อขอพระราชทานพระบรมราชนุญาตให้มีตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติฯ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติฯ ที่ออกแบบโดยสำนักช่างสิบหมู่ เพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆ ต่อไป

ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

ในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘

ความหมายตราสัญลักษณ์

อักษรพระนามาภิไธย ส.ธ. ภายในกรอบสุพรรณเบญจเพชรรัตน์ อักษร ส สีม่วงขาดแก่ อักษร ธ สีขาวบนพื้นสีม่วงครามอ่อน เป็นสีวันพระราชสมภพ ดวงเพชรรัตน์ ๕ ดวง หมายถึง ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ อักษรนามาภิไธย สธ อยู่ภายใต้พระชฎาพระกลีบปีกพระยี่ก่าทอง ไม่ประกอบพระกรรเจียกจร เบื้องหลังพระชฎา มีพระบวรเศวตฉัตร (พระสัตตปฎลเศวตฉัตร) คือ ฉัตรขาว ๗ ชั้น แต่ละชั้น มีระบายขลิบทองแผ่ลวด ๓ ชั้น ชั้นล่างสุด ห้อยอุบะจำปาทอง เป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมราชกุมารี ทั้งสองข้างกรอบ พระนามาภิไธยมีรูปเทพดาพระกรหนึ่งประคองเชิญพระสัตตปฎลเศวตฉัตร พระกรหนึ่งกระชับเถาว์บัวทองไว้ ชัดพระชรรค์ ทรงเศวตพัสดราภรณ์เขียนทอง เทพดาข้างเลข ๖ (ด้านซ้าย) ทรงพระชฎาเดินหน ปีกพระยี่ก่าดอกไม้ทอง ทัดพระกรรเจียกจร และเทพดาข้างเลข ๐ (ด้านขวา) ทรงพระชฎามหากฐิน (พระชฎาห้ายอด) ปีกพระยี่ก่าดอกไม้ทอง ทัดพระกรรเจียกจร หมายถึง เทพดาทรงมาบริรักษ์เฉลิมฉลองในมหามงคลกาลนี้ ให้ทรงเจริญพระสิริสวัสดิ์ พูลพิพัฒน์พระเกียรติยศยิ่ง พันสิ่งสรรพทุกขโรคนตรายทั้งปวง อนึ่งเถาว์บัวทอง หมายถึง ทรงเนาวนิเวศน์ นามว่า "สระปทุม" ได้กรอบพระนามาภิไธย มีเลขมหามงคลว่า "ทรงเจริญ พระชนมายุ ๖๐ พรรษา" บนพื้นสีหงสบาท (ส้มอ่อนหรือสีเทาหงส์) เป็นสีวันพฤหัสบดี ในคัมภีร์พระไสยศาสตร์ ว่าเป็นมงคลอายุของวันพระราชสมภพ ถัดลงมามีเชิงลายถมสีหงขาด (ชมพู) เขียนอักษรไทยยอดสีทองว่า "ฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ" และ "๒ เมษายน ๒๕๕๘" บนทองลายพื้นสีขาวถัดลงมา สะท้อนถึงทรงเชี่ยวชาญ ด้านอักษรโบราณและการโบราณคดีทั้งปวง